פנינים, עובדות ופסקים ממשנתו של רבינו הגדול גאון ישראל ותפארתו מרן רבי **דב הכהן קוק** שליט"א

עיני הכהן

פרשת וישלח התשפ"ז ◆ 47

תורת הכהן

מחידושי רבינו על הפרשה

"ובלעדיו לא ירים איש את ידו" - האור שגילה בעל התניא

ויזרח לו השמש

בפרשתנו נאבק יעקב אבינו עם שרו של עשו כל הלילה, "עד עלות השחר", ובסוף המאבק נאמר: "ויזרח לו השמש" (בראשית לב, לב). וכך היה ביום י"ט כסלו, יום שמחתו של רבינו שניאור זלמן מלאדי בעל התניא זיע"א, שיצא בו מאפילה לאורה.

ואין העיתוי הזה במקרה. יום זה סמוך ונראה לשמונת ימי החנוכה, שבספר החשמונאים של יוסף בן מתתיהו הם נקראים 'ימי האורים'. וידוע מדברי חז"ל, ומודגש טובא בכתבי המהר"ל, שמספר שמונה הוא למעלה מן הטבע, וכן רבינו שניאור זלמן הוא דור שמיני למהר"ל מפראג. ומעתה יש לומר שזהו רמז גלוי בשמו, שנ"י או"ר, שני אורות: יום שחרורו של הרב מאפילה לאורה, וימי החנוכה הממשמשים ובאים.

מה הקשר בין י"ט שנים לי"ט כסלו?

ועוד ענין יש כאן, השייך בפרטות ליום התשעה עשר. ידוע מחזור י"ט השנים של הלבנה, שבכל מחזור יש שבע שנים מעוברות, והן השנים ג', ו', ח', י"א, י"ד, י"ז, י"ט, ושתים עשרה שנים פשוטות. וכן בשמיטות: בכל י"ט שמיטות, שהן קל"ג שנים, שבע מעוברות. וכך קיבלו חז"ל מסיני, כדי להתאים את שנת החמה לשנת הלבנה, שהם שני המאורות הגדולים, אור החמה ואור הלבנה. נמצא ששני האורות משתווים במחזור של י"ט שנים, והיינו הך דקמן: שמחתו של רבינו שניאו"ר בי"ט לחודש כסלו, חודש האורים, "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".

האם יש 'ראובן' מלבד הקב"ה?

ומה האור שגילה בעל התניא? כך אמר רבינו שליט"א: כל הסברות שיש לאדם בעניני אמונה טובות ויפות, אבל כולן עומדות על גבי ה'אני' שבו. בעל התניא מלמד שאין 'על גבי', כי ה'אני' אינו קיים, והעבודה היא לומר על הקיים שאינו קיים. 'ראובן' שבך הוא חפצא של הקב"ה ותו לא. האין סוף מצמצם את עצמו ב'ראובן' שבך, וזה כל מה שאתה מרגיש, ומלבד זה אין ראובן כלל. ומי שאומר שיש ראובן מלבד זה, יעיין ב"שער היחוד והאמונה", ויראה איך בעל התניא מנדה אותו בגזרת נח"ש.

ונאמר: "שפכי כמים לבך נכח פני ה'" (איכה ב, יט), וראשי התיבות של "שפכי כמים לבך" הם 'שכל', ללמדנו שכל עבודת האדם היא להחדיר אל הלב את ידיעת השכל. ואין בנין אמונה והכרה מוחשית יותר מ"שער היחוד והאמונה". בעל התניא עושה אותך יהודי כשר, והוא אינו 'רעיון' אלא 'עיון' שאי אפשר לעצור אותו. וזהו 'שני אור' כמו 'שני השבע': כשם שיוסף כלכל את כל רעבון מצרים, כך רבינו שניאור מפקיע את כל חושך הכפירה של מצרים, ועליו יש לומר: "ובלעדיו לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים" (להלן מא, מד), שבלעדיו שולטים המדמה והכפירה.

למה מודים על החסד ומרוממים על הדין?

ובניגון הנפלא שחיבר בעל התניא על הפסוק "אלי אתה ואודך אלקי ארוממך" (תהלים קיח, כח) גנוז יסוד זה. 'א-ל' הוא מידת החסד, כמו שנאמר "חסד א-ל כל היום" (שם נב, ג), ו'אלקים' הוא מידת הדין. על החסד הגלוי האדם מודה מיד, "אלי אתה ואודך", כמו בברכת "שהכל נהיה בדברו" ובברכת המזון. ומי שאינו מודה על החסדים הגלויים הוא כפוי טובה, ועתיד להיות אפיקורס, שהרי מי שאינו מודה נכנס לתוך עצמו.

אבל כשבא על האדם צער ממידת הדין קשה לו להודות, וכאן העבודה היא "ארוממך", לדעת שהקב"ה מרומם והאדם אינו מבין אותו, ולפי מעלתו ודאי שהברכה היא ברכה, אף שהיא בהסתר. ובאמת הדין רק נראה לנו כדין, ובעצם הוא המילוי של החסד, שאילולא מידת הגבורה לא היה החסד מחזיק מעמד.

על מה הצטער בעל התניא בשעת פטירתו?

בעל התניא נסתלק כשהגיעה השמועה שצבא נפוליון מתקרב לשערי עירו ברוסיה, והקיא מרוב מרירות. ואף שאין מי שסבל מן הרוסים יותר ממנו, במאסרים וביסורים, ונפוליון הציע ליהודים כל טוב, גם ברוחניות, היה צערו על כיבוש נפוליון גדול כל כך. "ראו בריה שבראתי בעולמי" (ויקרא רבה כו, ז).

יהי רצון שנזכה לאור האמונה שגילה בעל התניא, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

מדור זה הוא מתוך כתביו של תלמידו ר' דוד שדה שליט"א שיו"ל בקרוב ע"י מכון עיני הכהן

עבודת כהן

הספר שעושה את האדם יהודי כשר

"אין לי משהו טוב יותר לתת לו"

תלמיד חכם חשוב מירושלים עיה"ק שיגר מכתב לרבינו שליט"א, וכתב שזה כמה שנים הוא ממתין להיפקד בזרע של קיימא ואינו זוכה, וביקש עצה טובה. כשקרא רבינו את המכתב אמר: כל הבדיקות שהרופאים מציעים שואפות לאפס, זו המציאות. ואם הוא בן תורה מובהק, אני סומך עליו שהוא יודע מה לעשות. אתן לו את "שער היחוד", אין לי משהו טוב יותר לתת לו. זו רפואה, וברפואה אין צריך לכתוב הקדשה על הספר.

ידועים דברי רבינו שאין כמו בעל התניא, שבספרו "שער היחוד והאמונה" ממחיש ומפרט באר היטב את האמונה בחי העולמים. ומי שמאמין זוכה לגילוי כל ההסתר, וכנודע ממוהר"ן מברסלב זיע"א, ש'אמונה' ראשי תיבות "נפתחו השמים וארא מראות אלקים" (יחזקאל א, א). והאמונה היא אבי אבות כל הישועות, ובפרט בזרע של קיימא, כלשון הירושלמי שהביאו התוספות (שבת לא ע"א): "שמאמין בחי העולמים וזורע". ולכן רגיל רבינו להמליץ לחשוכי בנים ללמוד משניות סדר זרעים.

"אני מכיר איש אחד"

על בעל התניא אמר רבינו: "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" (תענית ה:), כמו שאמרו חז"ל על יעקב אבינו. אין כיוצא בו, ואי אפשר להחליף אותו, כי זה אבא שלך, וכל יהודי כשר מבין לבד שזה אבא שלו.

אני מבקש רק בעולם הבא איש אחד. אני מכיר איש אחד - והחווה באצבעו על דמותו של בעל התניא - הנה האיש הזה, ואיני מכיר איש אחר. ומי שאינו מעיין ב"שער היחוד" אינו נחית, והוא חשוד בעיני. אין ספר כ"שער היחוד", הוא אחד בדורו. תחלקו עלי, אבל זה לא יעזור לכם בעולם הבא. וכי חב"דניק אני? לא בדיוק. וזה אפילו לא תמונה שלו, רק ציור שמישהו צייר, ועם כל זה הוא קונה. ואם הוא לא קונה אותך, אף אחד לעולם לא יוכל לקנות אותך.

ופעם התבטא רבינו, שהלימוד בספרו של בעל התניא עשה אותו יהודי כשר, ושהעיון באמונת ה' חשוב הרבה יותר מעיון ברשב"א או במהרש"א על התוספות. ושאני גדולי עולם שזכו להגיע מעיון ברשב"א לאמונה, ולאו כל מוחא סביל דא. ומרוב חשיבות "שער היחוד" הדפיסו רבינו כמה פעמים, ומחלק את הקונטרס לבאים אליו.

סגולה לבן

פעמים רבות כשמברך בעת צרה אומר רבינו: בזכות בעל התניא, שיש לי קשר עמו וזכיתי לברר מקחו ולהדפיס מכתביו. בסעודה רביעית אחת נכח יהודי בצרה גדולה של משפט בערכאות, ואמר רבינו שבעל התניא, הנמצא עמנו כעת, יעמוד בתפילה בשמים לבטל את הגזירה מעליו.

יהודי אחד אמרו לו הרופאים שאסור לו להביא ילדים, ואם יביא ייכנס מיד לסכנת מוות ממש. אמר לו רבינו שבזכות בעל התניא יהיו ניסים מעל הטבע, ושיקרא לילדיו על שם בעל התניא ועל שם בתו. וכך הוה: נולד לו בן ונקרא שניאור זלמן, וכשנולדה בת נקראה דבורה לאה. וזוג שהיו חשוכי בנים חמש עשרה שנה, כתב להם רבינו בפתק את השם שיקראו לבן שייוולד להם: שניאור זלמן.

תיקון למי שאין לו סיפוק

מי שנכשל בעוונות הקשורים לעניני קדושה ביקש מרבינו תיקון על העבר, ואמר לו רבינו ללמוד בספר התניא. וביאר, שהעבירות הללו באות לאדם מחמת חוסר סיפוק, וכשלומדים תניא נעשה סיפוק גדול בעבודת ה', כי בעל התניא מבאר באופן ברור את הפעולות הכבירות שאדם פועל בתורה ובמצוות.

ניגון שמדבר בלי מילים

והניגון "ארבע בבות" של בעל התניא הוא כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה וארבעה העולמות, עשיה, יצירה, בריאה ואצילות, ואי אפשר שלא לבכות בו. הוא ניגון ללא מילים, ואין מילים שמדברות יותר ממנו. המשנה אומרת "ודברו הלוים בשיר" (ביכורים ג, ד), ולכאורה היה לה לומר 'ושרו'. אלא שהניגון שלהם הוא דיבור, והשיר מדבר עמך ולא רק מרגש אותך.

אשרי מי שזוכה להתקשר לבעל התניא, וללמוד את "שער היחוד והאמונה" פעמים רבות.

נתרם לזכות ולבריאות הגוף והנפש של שרה אפרת בת רחל שתזכה לרוב שפע וברכה. בהוקרה, כל הילדים

החומר במדור זה הוא מהמאגר התורני 'עץ חיים' הנכתב על ידי הרה"ג יקותיאל אוהב ציון שליט"א וסודר על ידי מכון "עיני כהן"
בראשות חתנא דבי נשיאה רבי רפאל קוק שליט"א. ניתן להצטרף לרשימת תפוצה ותגובות למערכת בכתובת מייל: ahravkuk@gmail.com
ניתן להאזין לשיעורים וחיזוקים מתורת רבינו שליט"א בקו 'מתוק מדבש' 0772638638 ומארה"ב: 15189881342